

УДК 349

ОКРЕМІ ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ, ПОВ'ЯЗАНІ ІЗ ВЕДЕННЯМ ДЕРЖАВНОГО КАДАСТРУ ТВАРИННОГО СВІТУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Христина Чопко

Львівський державний університет внутрішніх справ,

вул. Городоцька, 26, Львів, Україна, 79008

e-mail: Tina1-83@ukr.net

ORCID.ID: 0000-0002-2619-2085

Висвітлено стан правового забезпечення введення державного кадастру тваринного світу як одного з найбільш узагальнених, систематизованих обліків даних про диких тварин. Державний кадастр тваринного світу є невід'ємною умовою сталого розвитку довкілля, забезпечення збереження біологічного різноманіття усієї дикої фауни, яка перебуває на території України, всебічного спостереження за популяцією диких тварин та запобігання їх зникненню в майбутньому. Систематизовані і зведені відомості кадастрів тваринного світу залежно від характеру і змісту інформації, яку вони містять, об'єднуються у відповідні розділи, кожний з яких має в кадастрі певне значення та виступає носієм конкретного виду інформації про об'єкт тваринного світу. Організація ведення державного кадастру такого виду диких тварин, як мисливські тварини, координація діяльності, пов'язаної з виконанням кадастрових робіт щодо них, а також державний контроль за якістю і достовірністю даних про мисливські тварини здійснюється низкою державних органів серед яких центральний орган виконавчої влади, що забезпечує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища (Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України), його органи на місцях та Державне агентство лісових ресурсів України. Встановлено, що така розпорошеність у законодавстві повноважень у веденні обліку даних про кількісні характеристики мисливських тварин, їх місця проживання чи перебування між декількома державними органами не виправдала очікування у частині всебічного та повного введення державного кадастру мисливських тварин та отриманні достовірних даних про їх стан. Таке дублювання компетенції державних органів щодо державного кадастру мисливських тварин не сприяє його ефективному веденню. Зважаючи на значне видове різноманіття мисливських тварин та перебування окремих їх видів у межах декількох лісових чи мисливських угідь або ж за їх межами зроблено висновок про доцільність залишення збору, опрацювання та систематизації інформації про усі види об'єктів тваринного світу в межах повноважень Міністерства економіки, довкілля та сільського господарства України. Окрім цього, внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій та проведення робіт з ліквідації їх наслідків на території України запроваджена в окремих населених пунктах тимчасова заборона перебування чи переміщення громадян у лісах, водоймах, а через неможливість зібрати інформацію про об'єкти тваринного світу безпосередньо з території їх перебування дані державних кадастрів деяких видів диких тварин є недостовірними та застарілими.

Ключові слова: об'єкти тваринного світу, мисливські тварини, повноваження, Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України, Державне агентство лісових ресурсів України.

DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/vla.2025.81.252>

Постановка проблеми. Розроблення заходів з охорони об'єктів тваринного світу та запобігання їх зникненню, що здійснюється в інтересах теперішніх та майбутніх поколінь неможливе без систематизованих і достовірних даних про їх стан, які містяться у державному кадастрі тваринного світу. Основною метою ведення державного кадастру тваринного світу є облік кількісних, якісних та інших характеристик об'єктів тваринного світу, обсягу, характеру та режиму їх використання і як результат відбувається запобігання зникненню в майбутньому усієї їх видової різноманітності. Водночас реалії сьогодення, у яких зараз перебуває Україна, зумовлюють наявність і старих, і нових, не притаманних довоєнному періоду чинників, що мають місце фактично на усіх етапах збору та обробки інформації про стан тваринного світу. Зокрема, не сприяє ефективному введенню державного кадастру тваринного світу дублювання повноважень щодо збору та систематизації даних про мисливські тварини між Міністерством економіки, довкілля та сільського господарства України та Державного агентства лісових ресурсів України. Внаслідок воєнних дій неможливо потрапити на територію місць перебування багатьох видів диких тварин і як результат дані про них є застарілими, а також відсутня інформація про динаміку їх розмноження, що у своїй сукупності зумовлюють необхідність у доопрацюванні процедури ведення кадастру тваринного світу в сучасних умовах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед дослідників окремих еколого-правових проблем, пов'язаних із веденням кадастру тваринного світу варто виділити Е. А. Бавбекова, Ю. С. Шемшученко, З. В. Яремак.

Метою статті є з'ясування правових проблем, які виникають у процесі ведення державного кадастру тваринного світу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Чисельність та розповсюдження представників дикої фауни постійно змінюється під впливом природних та антропогенних факторів. Серед великої кількості правових інструментів, які забезпечують ощадливе користування об'єктами тваринного світу та їх охорону варто виділити ведення державного кадастру тваринного світу як узагальненого, систематизованого обліку всіх даних про дикі тварини. Як слушно зазначає Ю. С. Шемшученко, державний облік у галузі природокористування та охорони довкілля – це хронологічне, систематичне або комбіноване нагромадження, групування та узагальнення інформації про стан навколишнього середовища, динаміку його змін, джерела впливу на нього, використання природних ресурсів, здійснення природоохоронних заходів та іншої екологічно важливої інформації, отриманої з первинних документів, що прийняті до обліку [1, с. 200].

Відповідно до ст. 23 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» державні кадастри природних ресурсів ведуться для обліку якісних, кількісних та інших характеристик природних ресурсів, характеру та режиму їх використання [2]. Щодо кожного із видів природних ресурсів ведеться окремий кадастр, який характеризується специфічним змістом зведеної про природний ресурс інформації та її зовнішнім вираженням [3, с. 135]. Кадастри природних ресурсів є інформаційною системою, що покликана сприяти отриманню повної та достовірної інформації про них з метою їх охорони [4, с. 135].

Важливим джерелом інформації про об'єкти тваринного світу та систематизованим реєстром відомостей та документів про кількісний та якісний їх стан, економічну, екологічну оцінку і соціальне значення, а також про склад і категорії користувачів виступає державний кадастр тваринного світу. Процедура щодо збору, опрацювання та систематизації відомостей про географічне поширення видів (груп видів) тварин, їх кількість і стан, характеристики середовища їх проживання чи

перебування і сучасного господарського використання, а також інших даних, необхідних для забезпечення охорони і раціонального використання тваринного світу визначається Постановою Кабінету Міністрів України «Про порядок введення державного кадастру тваринного світу» [5].

Зведення даних про диких тварин відбувається з усієї території України, її континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони. На територіях, що не перебувають під юрисдикцією України введення кадастру тваринного світу здійснюється відповідно до укладених Україною міжнародних договорів. Зокрема, підписані Україною та регламентують порядок ведення обліку об'єктів тваринного світу наступні конвенції: Конвенція про міжнародну торгівлю видами дикої фауни та флори, що знаходяться під загрозою знищення (1973 р.), Конвенція про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі (1979 р.), Конвенція про збереження мігруючих видів тварин (1979 р.) та Конвенція про охорону біологічного різноманіття (1992 р.) [6, с. 56].

Зважаючи на чисельність та популяцію диких тварин, яка безперервно змінюється і в сторону збільшення, і зменшення представників окремих видів дикої фауни інформація про диких тварин ведеться за окремими видами (групами видів) диких тварин із застосуванням єдиної, визначеної для кожної конкретної групи тварин методології та уніфікованих форм звітної кадастрової документації. Інструкції щодо ведення державного кадастру тваринного світу, які встановлюють вимоги до виконання кадастрових робіт, склад кадастрової документації та даних, які вона повинна містити, розробляються і затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища – Міністерством економіки, довкілля та сільського господарства України [7] за участю Державного агентства лісових ресурсів України, Державного агентства рибного господарства України та Національної академії наук України.

Визначення конкретних територій (акваторій), де проводитимуться кадастрові роботи; проведення експедиційних робіт (спостереження і вивчення чисельності, стану та інших характеристик тваринного світу безпосередньо в природному середовищі); аналіз даних, одержаних під час проведення експедиційних робіт, а також даних, що містять у матеріалах державного лісовпорядкування, впорядкування мисливських угідь державному лісовому, водному та земельному кадастрах, державній та відомчій статистичній звітності, про стан тваринного світу, чисельність і обсяги господарського використання диких тварин; оброблення, аналіз і узагальнення отриманої інформації, її підготовка до розгляду в Міністерство економіки, довкілля і сільського господарства і видання державного кадастру тваринного світу та низка інших кадастрових робіт і є введення державного кадастру тваринного світу.

Об'єктом державного кадастру тваринного світу є також угіддя на яких проживають чи перебувають диких тварини (земельні, водні, лісові тощо). Покладається організація ведення державного кадастру тваринного світу та координація діяльності, пов'язаної з виконанням кадастрових робіт на Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України і його органи на місцях [7]. До його повноважень належить і контроль за якістю і достовірністю даних, що включаються до державного кадастру тваринного світу.

Ведення кадастру такого виду об'єктів тваринного світу, як мисливських тварин розподілено між кількома державними органами. Зокрема, ведення державного обліку та кадастру загалом об'єктів тваринного світу належить до повноважень центрального органу виконавчої влади, що забезпечує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища, тобто Міністерства економіки,

довкілля та сільського господарства України, а згідно з Положенням «Про Державне агентство лісових ресурсів» [8], аналогічний обов'язок щодо ведення кадастру такого об'єкта тваринного світу, як мисливські тварини покладений на Державне агентство лісових ресурсів України. Так, у частині ведення державного обліку та кадастру мисливських тварин повноваження Міністерства економіки, довкілля та сільського господарства України дублюються з аналогічними повноваженнями Державного агентства лісових ресурсів України.

Зважаючи на те, що Державне агентство лісових ресурсів України здійснює повноваження виключно на території лісового та мисливського господарства, а середовище проживання чи перебування окремих видів мисливських тварин не обмежується виключно територією земель лісового чи мисливського господарства, ведення кадастру мисливських тварин варто залишити лише в межах повноважень Міністерства економіки, довкілля та сільського господарства України. Це дозволить своєчасно виявляти стан популяції мисливських тварин, що перебувають у критичному стані чи на межі зникнення та застосувати щодо них відповідні заходи природоохоронного характеру, зокрема тимчасово обмежити їх добування, розмістити на відтворювальних ділянках або включити до Червоної книги України.

Варто зазначити, що суттєвим нововведенням у процедурі ведення державного кадастру тваринного світу є долучення до збору даних для Державного кадастру тваринного світу громадян через надану їм можливість подання на розміщену на вебсайті Міністерства економіки, довкілля та сільського господарства України комп'ютерну форму відому їм інформацію про дикі тварини. Після перевірки така інформація про об'єкти тваринного світу вноситься до бази даних Державного кадастру тваринного світу. Водночас у сучасних умовах у зв'язку з дією воєнного стану в Україні [9], [10] повноцінний збір інформації про стан об'єктів тваринного світу таким чином є неможливий. Оскільки, на період дії воєнного стану запроваджена тимчасова заборона на перебування громадян у лісах, водоймах низки областей України і як результат ведення достовірного обліку об'єктів тваринного світу в окремих населених пунктах є під загрозою, а наявна в державних кадастрах тваринного світу інформація є малоінформативною, а подекуди і застарілою. Адже забезпечення охорони та раціонального використання диких тварин відбувається саме через безперервний збір та зведення даних про кількісні та якісні характеристики диких тварин, їх популяцію та інші показники.

Як зазначалося, основне завдання ведення державних кадастрів тваринного світу є забезпечення ощадливого використання об'єктів тваринного світу, їх охорона та запобігання зникненню, водночас відсутність можливості охопити одразу десятки тисяч видів диких тварин, які перебувають на території України, зумовлює, що така інформація про об'єкти дикої фауни збирається за певними пріоритетами. Серед всієї різноманітності видів дикої фауни найбільш пріоритетними є дикі тварини, які є рідкісними чи такими, що перебувають на межі зникнення і такі тварини включаються до Червоної книги. Про кожний рідкісний і такий, що перебуває під загрозою зникнення вид тваринного світу, занесений до Червоної книги України, зазначаються такі відомості, як: назва українською та латинською мовами, місце в системі класифікації тваринного світу, категорія, наукове значення, поширення та чисельність і на території України, і за її межами, причини зміни їх чисельності, місця перебування (зростання), загальна характеристика, заходи з охорони, вимоги щодо режиму збереження популяцій, відомості про розмноження або розведення у спеціально створених умовах, джерела відповідної інформації тощо (п. 2 ст. 12 Закону України «Про Червону книгу України») [11]. Тобто ведення Червоної книги

України за розділом «Тваринний світ» є однією з форм державного обліку та кадастру тваринного світу. У 2009 р. Червону книгу доповнено списком тварин та застосовано нову систему охоронних категорій для видів тварин. Так, відбувається запобігання зникненню видів диких тварин, які є рідкісними або перебувають на межі зникнення.

Висновки. Проведене дослідження показує, що не зважаючи на суттєве оновлення законодавства у сфері ведення державного кадастру тваринного світу низка проблемних питань залишається допоки відкритою, а окремі проблеми виникли у зв'язку з бойовими діями на території України чи проведеними роботами з ліквідації їх наслідків. Зокрема, і надалі відсутнє у законодавстві розмежування компетенції у сфері введення державного кадастру такого виду тварин, як мисливські між Міністерством економіки, довкілля і сільського господарства України та Державним агентством лісових ресурсів України. Задля впорядкування їх повноважень та усунення дублювання вважаємо за доцільне залишити введення кадастру такого виду тварин, як мисливські в межах повноважень центрального органу виконавчої влади, що забезпечує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища. Окрім цього, внаслідок триваючої війни з безперервними обстрілами, активними бойовими діями на значній частині нашої держави запроваджена тимчасова заборона – перебувати на території багатьох населених пунктів, що, своєю чергою, ускладнює процес збору інформації про стан окремих об'єктів тваринного світу, а наявна інформація про їх стан є вже застарілою.

Список використаних джерел

1. Екологічне право України. Академічний курс : підручник / за заг. ред. Ю. С. Шемшученка. 2-ге вид. Київ : Юрид. думка, 2008. 720 с.
2. Про охорону навколишнього природного середовища: Закону України : Закон України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 1991. № 41. Ст. 546.
3. Бавбекова Е. А. Правове регулювання ведення державних природноресурсових кадастрів, Червоної і Зеленої книг України. *Природоресурсове право України* : навч. посібник / за ред. І. І. Каракаша. Київ : Істина, 2005. 234 с.
4. Яремак З. В. Правова політика Української держави. *Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої 70-річчю Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (м. Івано-Франківськ, 19–20 лютого 2010 р.)*. Івано-Франківськ : Прикарпат. нац. ун-т ім. Василя Стефаника, 2010. Т. 1. С. 249–252.
5. Про порядок ведення державного кадастру тваринного світу : Постанова Кабінету Міністрів України від 15 листопада 1994 р. № 772. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=15-93-%EF&c=1>.
6. Кравченко С. М., Андрусевич А. О., Бонайн Дж. Актуальні проблеми міжнародного права навколишнього середовища : підручник / за заг. ред. С. М. Кравченко. Львів : Видавничий центр ЛНУ, 2002. 336 с.
7. Положення про Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства : Постанова Кабінету Міністрів України від 24.07.2025 № 149. *Урядовий кур'єр*.
8. Про Державне агентство лісових ресурсів : Положення від 24.07.2025. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/521-2014-%D0%BF#Text>.
9. Про продовження строку дії воєнного стану в Україні : Указ Президента України. *Голос України* від 26.07.2025 № 146.
10. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від від 14.05.2025. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.
11. Про Червону книгу України : Закон України від 07 лютого 2002 р. *Голос України*. 2002. 14 берез. № 48.

References

1. *Ekolohichne pravo Ukrainy. Akademichnyi kurs* : pidruchnyk / za zah. red. Yu. S. Shemshuchenka. 2-he vyd. Kyiv : Yuryd. dumka, 2008.
2. Pro okhoronu navkolyshnoho pryrodnoho seredovyshcha: Zakonu Ukrainy : Zakon Ukrainy. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR)*, 1991. No. 41. St. 546.
3. Bavbekova, E. A. (2005). Pravove rehuliuвання vedennia derzhavnykh pryrodnoresursovykh kadastriv, Chervonoї i Zelenoї knyh Ukrainy. *Pryrodoresursove pravo Ukrainy* : navch. posibnyk / za red. I. I. Karakasha. Kyiv : Istyna.
4. Yaremak, Z. V. (2010). Pravova polityka Ukrainskoї derzhavy. *Materialy Mizhnar. nauk.-prakt. konf., prysviachenoї 70-richchiu Prykarpatskoho natsionalnoho universytetu imeni Vasylia Stefanyka (m. Ivano-Frankivsk, 19–20 liutoho 2010 r.)*. Ivano-Frankivsk : Prykarp. nats. un-t im. Vasylia Stefanyka, 1, 249–252.
5. Pro poriadok vedennia derzhavnoho kadastru tvarynnoho svitu : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 15 lystopada 1994 r. No. 772. Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=15-93-%EF&c=1>.
6. Kravchenko, S. M., Andrusyevych A. O., Bonain Dzh. (2002). Aktualni problemy mizhnarodnoho prava navkolyshnoho seredovyshcha : pidruchnyk / za zah. red. S. M. Kravchenko. Lviv : Vydavnychiy tsentr LNU.
7. Polozhennia pro Ministerstvo ekonomiky, dovykillia ta silskoho hospodarstva : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy (24.07.2025). No.149. *Uriadovyi kurier*.
8. Pro Derzhavne ahentstvo lisovykh resursiv : Polozhenniam (24.07.2025). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/521-2014-%D0%BF#Text>.
9. Pro prodovzhennia stroku dii voiennoho stanu v Ukraini : Ukaz Prezydenta Ukrainy. *Holos Ukrainy* (26.07.2025). -No. 146.
10. Pro pravovyi rezhym voiennoho stanu : Zakon Ukrainy redaktsiia (14.05.2025). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.
11. Pro Chervonu knyhu Ukrainy : Zakon Ukrainy (07 liutoho 2002 r.). *Holos Ukrainy*, 2002, 14 berez. No. 48.

**CERTAIN LEGAL ISSUES RELATED TO THE INTRODUCTION
OF THE STATE CADASTRE OF WILDLIFE
IN MODERN CONDITIONS**

Khrystyna Chopko

*Ivan Franko National University of Lviv,
1, Universytetska Str., Lviv, Ukraine, 79000*

e-mail: Tina1-83@ukr.net

ORCID.ID: 0000-0002-2619-2085

The article examines the current state of the legal framework for the introduction of the State Cadastre of Wildlife as one of the most comprehensive and systematised registers of data concerning wild animals. The State Cadastre of Wildlife is an essential prerequisite for the sustainable development of the environment, the preservation of biological diversity of all wild fauna inhabiting the territory of Ukraine, comprehensive monitoring of wild animal populations, and the prevention of their extinction in the future. The systematised and consolidated information contained in wildlife cadastres is classified into relevant sections depending on the nature and content of the data, each of which has a specific legal and informational function within the cadastre and serves as a carrier of a particular type of information concerning wildlife objects. The organisation and maintenance of the State Cadastre of such categories of wild

animals as game species, the coordination of cadastral activities related thereto, as well as state supervision over the quality and reliability of data on game animals, are carried out by several state authorities. Among them are the central executive authority responsible for implementing state policy in the field of environmental protection – the Ministry of Economy, Environment and Agriculture of Ukraine, its territorial bodies, and the State Agency of Forest Resources of Ukraine. It is established that such fragmentation of statutory powers among several governmental bodies in maintaining records on the quantitative characteristics and habitats of game animals had failed to meet expectations in terms of ensuring comprehensive and complete introduction of the State Cadastre of game animals and obtaining reliable data on their condition. This duplication of competences regarding the management of the State Cadastre of game animals does not contribute to its effective implementation. Given the significant species diversity of game animals and the fact that certain species inhabit several forest or hunting grounds or areas beyond them, it is concluded that the collection, processing, and systematisation of information concerning all categories of wildlife objects should remain within the competence of the Ministry of Economy, Environment and Agriculture of Ukraine. Furthermore, due to hostilities, terrorist acts, sabotage, and operations aimed at eliminating their consequences on the territory of Ukraine, temporary restrictions have been imposed in certain localities on the presence and movement of citizens in forests and water bodies. As a result, the inability to collect information directly from wildlife habitats has rendered the data contained in the state cadastres of certain wild animal species unreliable and outdated.

Keywords: wildlife objects, State Cadastre of Wildlife, powers, Ministry of Economy, Environment and Agriculture, State Agency of Forest Resources of Ukraine.

*Стаття: надійшла до редакції 16.10.2025
прийнята до друку 21.10.2025*